

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

9 март 2006 година*

„Конвенция за прилагане на споразумението от Шенген - Членове 54 и 71 - Принципа *ne bis in idem* - Приложение във времето - Понятие „същите деяния” - Внос и износ на наркотични вещества, предмет на наказателно преследване в различните договарящи държави”

По дело C-436/04

с предмет преюдициално запитване, отправено до Съда на основание член 35 ЕС от страна на Hof van Cassatie (Белгия) с Решение от 5 октомври 2004 г., постъпило в Съда на 13 октомври 2004 г. по производството, висящо пред този съд, срещу

Leopold Henri Van Esbroeck,

СЪДЪТ (втори състав),

в състав: г-н С. W. A. Timmermans, председател на състав, г-н R. Schintgen, (докладчик), г-жа R. Silva de Lapuerta, г-н G. Arestis и г-н J. Klůčka, съдии,

генерален адвокат: г-н D. Ruiz-Jarabo Colomer,

секретар: г-жа K. Sztranc, администратор,

като взе предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 22 септември 2005 г.,

като взе предвид становищата, представени:

– за г-н Van Esbroeck, от адв. T. Vrebos, advocaat,

– за чешкото правителство, от г-н T. Voček, в качеството на представител,

– за нидерландското правителство, от г-жа H. G. Sevenster и г-жа C. Wissels, в качеството на представители,

– за австрийското правителство, от г-жа C. Pesendorfer, в качеството на представител,

– за полското правителство, от г-н T. Nowakowski, в качеството на представител,

– за словашкото правителство, от г-н R. Procházka, в качеството на представител,

– за Комисията на Европейските общности, от г-н W. Bogensberger и г-н R. Troosters, в качеството на представители,

* Език на производството: нидерландски.

след като изслуша заключението на генералния адвокат от заседанието на 20 октомври 2003 г.,

постанови настоящото

Решение

1. Иск за преюдициално запитване се отнася до тълкуването от членове 54 и 71 от Конвенцията за прилагане на споразумението от Шенген от 14 юни 1985 г. между правителствата на държавите от Икономически съюз Benelux, Федерална република Германия и Френската република за постепенното премахване на контрола по общите граници (ОВ 2000, L 239, стр. 19, наричан по-надолу „CISA”), подписан в Шенген на 19 юни 1990 г. (Люксембург).

2. Този въпрос е бил повдигнат в рамките на наказателно производство образувано в Белгия срещу г-н Van Esbroeck за трафик на наркотични вещества.

Правна уредба

Конвенция за прилагане на Договора от Шенген

3. Според член 1 от Протокола за интегриране на достиженията на правото от Шенген в рамките на Европейския съюз, приложен към Договора за ЕС и към Договора за ЕОпо силата на Амстердамския договор (наричан по-нататък „Протоколът“), тринадесет държави - членки на Европейския съюз, сред които Кралство Белгия, имат право да установяват помежду си засилено сътрудничество в областта, която попада в обхвата на достиженията на правото от Шенген, така както то е определено в приложението към този протокол.

4. Споразумението между правителствата на държавите от Икономическия съюз Benelux, Федерална република Германия и Френската република за постепенното премахване на контрола по техните общи граници, подписано в Шенген на 14 юни 1985 г. (ОВ 2000, L 239, стр. 13, наричано по-нататък „Споразумение от Шенген”), както и CISA, са част от така определените достижения на правото от Шенген.

5. По силата на член 2, параграф 1, алинея 1 от Протокола, от датата на влизане в сила на Договора от Амстердам, която е 1 май 1999 г., достиженията на правото на Шенген се прилагат непосредствено към тринадесетте държави-членки, посочени в член 1 от Протокола.

6. С прилагане на член 2, параграф 1, алинея 2, второ изречение от Протокола, Съветът на Европейския съюз е приел на 20 май 1999 г. Решение 1999/436/ЕО, за установяване съгласно съответните разпоредби на Договора за създаване на Европейската общност и Договора за Европейския съюз, на правното основание за всяка от разпоредбите или решенията, които съставляват достиженията на правото от Шенген (ОВ L 176, стр. 17). Съгласно член 2 от това решение и във връзка с Приложение А към него, следва, че Съветът е определил членове 34 и 31 от Договора за ЕС, както и членове 34, 30, и 31 ЕС, които се съдържат в дял VI на Договора за ЕС, озаглавен „Разпоредби относно полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси” като правни основания на членове 54 и 71 от CISA.

7. Според член 54 от CISA, която се съдържа в Глава 3, озаглавена „Прилагане на принципа *ne bis in idem*” в дял III на него, озаглавен „Полиция и сигурност”:

„Лице, което е осъдено в една договаряща страна, с влязла в сила присъда не може да бъде преследвано за същите деяния в друга договаряща страна, при условие че когато лицето е осъдено, наказанието е изпълнено или е в процес на изпълнение, или не може да се изпълни по силата на законите в договарящата страна, в която е произнесена осъдителната присъда.”

8. Член 71 от CISA, който се съдържа в Глава 6, озаглавена „Наркотични вещества” на същия дял III, определя:

„1. Договарящите страни се задължават по отношение на пряката или непряката продажба на наркотични и психотропни вещества от всякакъв вид, включително канабис, както и притежанието на такива вещества с цел продажба или износ в съответствие със съществуващите конвенции на Организацията на обединените нации (Единна конвенция за наркотичните вещества от 1961 г., както е изменена с протокола от 1972 г. за изменение на Единната конвенция за наркотичните вещества от 1961 г и Конвенция на Организацията на обединените нации за борба срещу незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества от 20 декември 1988 г.), да предприемат всички необходими мерки за предотвратяване и наказване на незаконния трафик на наркотични и психотропни вещества.

2. Договарящите страни се задължават да предотвратяват и наказват чрез мерки от административноправен и наказателноправен характер нелегалния износ на наркотични и психотропни вещества, включително канабис, както и продажбата, доставката и предаването на упоменатите по-горе продукти и вещества, без да се накърняват съответните разпоредби на членове 74, 75 и 76.

3. С цел борба срещу незаконния внос на наркотични и психотропни вещества, включително канабис, договарящите страни засилват контрола на движението на хора и стоки, както и на превозни средства по външните граници. Тези мерки се уточняват от работната група по член 70. Тази работна група взема предвид, предислоцирането на част от полицейския и митнически персонал, освободен от контрола по вътрешните граници, както и използването на съвременни методи и специално обучени кучета.

4. За да гарантират спазването на разпоредбите на настоящия член, договарящите страни осъществяват специално наблюдение на местата, за които се знае, че се използват за трафик на наркотици.

5. По отношение на борбата срещу незаконната употреба на наркотични и психотропни вещества от всякакъв вид, включително канабис, договарящите страни правят всичко възможно за предотвратяване и борба с отрицателните последици от тази незаконна употреба. Всяка договаряща страна поема отговорност да предприеме мерки в такава насока.”

Споразумение, сключено между Съвета на Европейския съюз, Република Исландия и Кралство Норвегия за асоцииране на тези две държави за изработване, прилагане и развитие на правните достижения от Шенген

9. В съответствие с разпоредбите на член 6, алинея 1 от Протокола, на 18 май 1999 г. е било сключено споразумение между Съвета на Европейския съюз, Република Исландия и Кралство Норвегия за асоцииране на тези две държави за изработване, прилагане и развитие на правните достижения на Шенген (ОВ L 176, стр. 36, наричан по-нататък "Споразумението").

10. Член 1, буква б) от Решение 2000/777/ЕС на Съвета от 1 декември 2000 г. за прилагането на достиженията на правото от Шенген в Дания, Финландия и Швеция, и в Исландия и Норвегия (ОВ L 309, стр. 24), предвижда, в съответствие с изискванията на член 15, параграф 4 от Споразумението, всички разпоредби, посочени в Приложения А и Б от него, да се прилагат от 25 март 2001 г. в „Исландия и Норвегия, в отношенията помежду им и Белгия, Дания, Германия, Гърция, Испания, Франция, Италия, Люксембург, Нидерландия, Австрия, Португалия, Финландия и Швеция". Членове 54 и 71 от CISA се съдържат в Приложение А.

11. От това следва, че в отношенията между Кралство Норвегия и Кралство Белгия членове 54 и 71 от CISA се прилагат от 25 март 2001 г.

Конвенции на Обединените нации за наркотичните и психотропни вещества

12. Съгласно член 36 от Единната конвенция за наркотичните вещества от 1961 г., както е изменена с Протокола от 1972 г. (наричана по-нататък „Единна конвенция“):

„Наказателни разпоредби

1. а) Като спазва своите конституционни разпоредби, всяка страна приема необходимите мерки с оглед култивирането и производството, фабрикацията, извличането, приготвянето, държането, предлагането, предлагането с цел продажба, разпределението, закупуването, продажбата, доставката под каквато и да е форма, посредничеството, изпращането, транзитното изпращане, превозът, вносът и износът на упойващи вещества в противоречие с разпоредбите на тази конвенция и всяко друго действие, което по мнение на тази страна би било в противоречие с разпоредбите на тази конвенция, да се считат като наказуеми нарушения, когато са извършени умишлено, и с оглед тежките нарушения да подлежат на съответстващо наказание, в частност затвор или друго наказание с лишаване от свобода;

б) (...)

2. Като се отчитат конституционните разпоредби, правната система и националното законодателство на всяка страна,

а) i) всяко от нарушенията, изброени в точка 1, се разглежда като отделно нарушение, когато те са извършени в различни страни;

(...)”

13. Член 22 от Конвенцията за психотропните вещества от 1971 г. (наричана по-нататък „Конвенцията от 1971 г.“) съдържа по същество разпоредба, идентична на член 36, параграф 2, букви а), ж) от Единната конвенция.

Главно производство и въпроси, зададени на Съда

14. Г-н Van Esbroeck, с белгийско гражданство, е бил осъден с решение на Съда от 2 октомври 2000 г. на Първоинстанционния съд на Bergen (Норвегия) на лишаване от свобода за пет години за незаконен внос в Норвегия на 1 юни 1999 г. на наркотични вещества (амфетамини, канабис, MDMA и диазепам). След като е изтърпял една част от наложеното му наказание, г-н Van Esbroeck е бил освободен при определени условия на 8 февруари 2002 г. и върнат под стража в Белгия.

15. На 27 ноември 2002 г. е започнало съдебно производство в тази държава срещу г-н Van Esbroeck, което завършва на 19 март 2003 г. с осъдителна присъда от Correctionele Rechtbank te Antwerpen (Наказателен съд, Antwerpen, Белгия) за лишаване от свобода за срок от една година за незаконен износ от Белгия, на 31 май 1999 г., на упоменатите по-горе продукти. Тази присъда е била потвърдена с Решение от 9 февруари 2004 г. на Hof van Beroep (Касационен съд, Antwerpen. Тези две съдилища са приложили член 36, параграф 2, буква а) от Единната конвенция, по силата на който всяко от посочените нарушения, между които фигурират внос и износ на наркотични вещества, се счита като отделно нарушение, когато те са извършени в различни държави.

16. Заинтересованото лице е обжалвало това решение чрез касационна жалба, позовавайки се на нарушаване на принципа *ne bis in idem*, определен в член 54 от CISA.

17. При тези обстоятелства Hof van Cassatie (Касационен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 54 (от CISA) да бъде тълкуван в смисъл, че може да бъде прилаган от белгийски съд по отношение на лице, което е преследвано в Белгия след 25 март 2001 г. пред наказателен съд за същите деяния, като тези, за които лицето е било съдено и осъдено с присъда на наказателен норвежки съд от 2 октомври 2000 г. и когато наказанието или мярката е била вече изпълнена, докато по силата на член 2, параграф 1 (от Споразумението), член 54 (от CISA) по-специално, може да се изпълни и приложи от Норвегия само след 25 март 2001 г.?

При положение че отговорът на първия въпрос е положителен:

2) Трябва ли член 54 от (CISA), взет в комбинация с член 71 от същата конвенция, да бъде тълкуван в смисъл, че наказуемите деяния за притежание, с цел износ и внос на същите тези наркотични и психотропни вещества от всякакъв вид, включително канабис, и които се преследват във всички държави подписали (CISA) или прилагали и спазвали достиженията на правото на Шенген, трябва ли да бъдат квалифицирани при внос и износ като „същите деяния” по смисъла на упоменатия по-горе член 54?”

По преюдициалните въпроси

Първи въпрос

18. По първия въпрос препращащият съд иска по същество да установи дали принципът *ne bis in idem*, изложен в член 54 от CISA, трябва да се прилага в рамките на наказателно производство, образувано в една договаряща държава, за деяния, които са

приключили с осъждане на заинтересованото лице в друга договаряща държава, при положение че CISA още не е влязла в сила в тази последна държава в момента на произнасянето на упоменатата по-горе присъда.

19. В тази връзка е необходимо на първо място да се припомни, че достиженията на правото от Шенген се прилагат в Белгия от 1 май 1999 г., а в Норвегия от 25 март 2001 г. Престъплението, в което се обвинява г-н Van Esbroeck, е извършено на 31 май и 1 юни 1999 г. Междувременно заинтересованото лице е било осъдено в Норвегия на 2 октомври 2000 г. за нелегален внос на забранени вещества, и в Белгия на 19 март 2003 г., за нелегален износ на същите продукти.

20. На второ място трябва да се установи, че достиженията на правото от Шенген не съдържат никаква специална разпоредба относно влизането в сила на член 54 от CISA или на неговите последици във времето.

21. На трето място е важно да се напомни, както правилно отбелязва Комисията на Европейските общности, че проблемът с прилагането на принципа *ne bis in idem* се поставя само в случай на образуване на второ наказателно производство срещу същото лице в друга договаряща държава.

22. Следователно в рамките именно на второто производство се налага на компетентната инстанция да прецени дали всички изисквания за прилагане на упоменатия по-горе принцип са налице, за целите на прилагането на член 54 от CISA. От второсезираната инстанция, се изисква CISA да е влязла в сила към тази дата в съответната втора договаряща държава.

23. Следователно обстоятелството, че CISA още не обвързва първата договаряща държава в момента, в който заинтересованото лице е било окончателно осъдено там, по смисъла на упоменатия по-горе член 54, е несъстоятелно.

24. При тези условия е необходимо да се отговори на първия въпрос, че принципът *ne bis in idem*, изложен в член 54 от CISA трябва да се прилага в рамките на наказателно производство, образувано в една договаряща държава за деяния, които вече са приключили с осъждане на заинтересованото лице в друга договаряща държава, при положение че CISA още не е влязла в сила в тази последна държава в момента на произнасянето на упоменатото по-горе осъждане, стига само CISA е в сила във въпросните договарящи държави в момента на преценката на изискванията за прилагане на принципа *ne bis in idem* от сезираната с второто производство инстанция.

Втори въпрос

25. С втория въпрос препращащият съд иска по същество да установи кой е релевантния критерий за целите на прилагането на понятието „същите деяния” по смисъла на член 54 от CISA, и по-специално, дали непозволено от закона поведение, каквото представлява износът от територията на една договаряща държава и вносът в друга договаряща държава на същите наркотични вещества, въз основа на които е започнало наказателно преследване в съответните две държави, попадат в упоменатото по-горе понятие.

26. По този въпрос чешкото правителство поддържа становището, че идентифицирането на деянията предполага идентифициране на тяхната правна квалификация, както и идентифициране на защитените правни интереси.

27. Въпреки това от текста на член 54 от CISA, който използва термините „същите деяния”, става ясно, че тази разпоредба визира единствено материалния характер на въпросните деяния, без да включва тяхната правна квалификация.

28. Необходимо е също да се установи, че използваните термини в посочения член се различават от тези, които фигурират в международните инструменти, и които постановяват принципа *ne bis in idem*. Всъщност обратно на разпоредбите на член 54 от CISA, член 14, параграф 7 от Международния пакт за граждански и политически права, както и член 4 от Протокол 7 на Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи използват понятието „престъпление”, което предполага релевантността на критерия за правна квалификация на деянията като условие за прилагане на принципа *ne bis in idem*, изложен в тези последни инструменти.

29. От друга страна е необходимо да напомним, както Съдът е установил това в точка 32 от Решение по дело Gözütok и Brügger, от 11 февруари 2003 г. (С-187/01 и С-385/01, Recueil, стр. I-1345), че никоя разпоредба от дял VI на Договора за ЕС относно полицейското и съдебното сътрудничество в областта на наказателноправните въпроси, на който членове 34 и 31 са посочени като основополагащи на правните основания на членове 54-58 от CISA, нито Споразумението от Шенген или на самата CISA не обвързва прилагането на член 54 от CISA с хармонизирането или поне със сближаването на наказателните законодателства на държавите-членки.

30. Принципът *ne bis in idem*, утвърждаван в този последен член, включва задължително съществуването на взаимно доверие на договарящите държави в съответните техни наказателно-правораздавателни системи, и че всяка от посочените държави приема прилагането на действащото наказателно право в другите договарящи държави, в случаите, когато прилагането на собственото национално право би довело да различно решение (Решение по дело Gözütok et Brügger, упоменато по-горе, точка 33).

31. Следователно, възможността за различаващи се правни квалификации на същите деяния в две различни договарящи държави не би могла да представлява пречка за прилагането на член 54 от CISA.

32. По същите причини, критерият за идентифициране на защитения правен интерес не може да бъде приет, тъй като той може да се различава в една или друга държава.

33. Тези констатации се потвърждават още от предназначението на член 54, който има за цел да се избегне положението, едно лице, упражняващо правото си на свободно движение, да не се преследва за едни и същи деяния на територията на няколко договарящи държави (Решение по упоменатото по-горе дело Gözütok и Brügger, точка 38, и Решение от 10 март 2005 г. по дело Miraglia, С-469/03, Recueil, стр. I-2009, точка 32).

34. Както подчертава генералният адвокат в точка 45 от своето заключение, това право на свободно движение може да се гарантира успешно само ако извършителят на

дадено деяние знае, че веднъж осъден и изтърпял наказанието си, или евентуално, след като е бил окончателно оправдан в една държава-членка, може да се придвижва вътре в Шенгенското пространство, без да се опасява от преследване в друга държава-членка с основанието, че това деяние представлява престъпление по правовия ред на тази последна държава-членка.

35. Обаче, поради липсата на хармонизация на националните наказателни законодателства, един критерий, който се основава върху правната квалификация на деянията или върху защитения правен интерес би бил от естество да създава толкова пречки пред свободата на движение в Шенгенското пространство, колкото са наказателните системи на договарящите страни.

36. При тези условия, единственият релевантен критерий за целите на прилагането на член 54 от CISA представлява идентичността на материалните факти, възприемани като съществуваща съвкупност от неразделно свързани помежду си конкретни обстоятелства.

37. Що се отнася по-специално до положението, като това по главното производство, е необходимо да се установи, че то може да представлява по принцип такава съвкупност от факти, които по своя характер са неразделно свързани.

38. Въпреки това, както правилно посочва нидерландското правителство, окончателната преценка в това отношение принадлежи на компетентните национални органи, които трябва да определят дали въпросните материални факти представляват съвкупност от факти, неотделимо свързани по време, място, и по своя предмет.

39. Обратно на това, което претендира словашкото правителство, това тълкуване не се поставя под въпрос от член 71 от CISA, който предвижда приемане от договарящите държави на всички необходими мерки за борба срещу незаконния трафик на наркотични вещества.

40. Както правилно поддържа нидерландското правителство, CISA не предвижда подреждане според приоритета между различните разпоредби, и от друга страна, член 71 от упоменатата по-горе конвенция не съдържа никакъв елемент, целящ ограничаване на обхвата на приложение на член 54, който утвърждава принципа *ne bis idem*, признат от съдебната практика на Съда като основен за правото на Общността (вж. по-специално Решение от 15 октомври 2002 г., по Дело *Limburgse Vinyl Maatschappij* и др./Commission, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P à C-252/99 P et C-254/99 P, Recueil, стр. I-8375, точка 59).

41. От упоменатото по-горе следва, че позоваването, което се прави на член 71 от CISA на съществуващите конвенции на Обединените нации не може да се разбира, че възпрепятства прилагането на принципа *ne bis idem*, посочен в член 54 от CISA, който единствено възпрепятства преследването в много страни едновременно на лице за едни и същи деяния, при това без да води до премахване на наказателната отговорност в Шенгенското пространство.

42. Предвид тези съображения е необходимо да се отговори на втория въпрос, че член 54 от CISA трябва да бъде тълкуван в смисъл че:

– релевантният критерий за целите на прилагането на упоменатия по-горе член 54 от CISA е съставен от идентичността на материалните факти, възприемани като съществуване на съвкупност от факти, неотделимо свързани помежду си, независимо от правната квалификация на тези факти или на защитения правен интерес;

– наказуемите деяния, които се състоят в износ и внос на същите наркотични вещества, преследвани в различните договарящи държави на CISA, трябва по принцип да се считат за „същите деяния” по смисъла на този член 54, като окончателната преценка по този въпрос принадлежи на компетентните национални органи.

По съдебните разноски

43. С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред препращащата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

1) **Принципът *ne bis in idem*, утвърждаван в член 54 от Конвенцията за прилагане на Споразумението от Шенген от 14 юни 1985 г. между правителствата на държавите от Икономическия съюз Benelux, Федерална република Германия и Френската република, постепенно премахване на граничния контрол по общите граници, подписана на 19 юни 1990 г. в Шенген трябва да намери прилагане към наказателно производство образувано в една договаряща държава за деяния, които вече са приключили с осъдителна присъда на заинтересованото лице в друга договаряща държава, при положение че упоменатата по-горе конвенция още не е в сила в тази последна държава в момента на произнасянето на упоменатата осъдителна присъда, ако е в сила във въпросните договарящи държави към момента на преценката на изискванията за прилагане на принципа *ne bis in idem* от сезираната с второто производство инстанция.**

2) **Член 54 от същата конвенция трябва да бъде тълкуван в смисъл че:**

– релевантният критерий за целите на прилагането на упоменатия по-горе член включва критерия за идентифицирането на материалните факти, възприемани като съществуване на съвкупност от факти, неотделимо свързани помежду си, независимо от правната квалификация на тези факти или от защитения правен интерес;

– наказуемите деяния, които се състоят в износ и внос на същите наркотични вещества, преследвани в различните договарящи държави на тази конвенция, трябва по принцип да се считат като „същите деяния” по смисъла на този член 54, като окончателната преценка по този въпрос принадлежи на компетентните национални органи.

Подписи